

בש"פ 4267/21 - פלונית נגד פלוני

בבית המשפט העליון

בש"פ 4267/21

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות

התובעת בתיק 353/2020 (בית פלונית
הדין השרעי חי'):

נגד

הנתבע בתיק 353/2020 (בית פלוני
הדין השרעי חי'):

הודעה על הטלת קנס; הודעה מטעם הנתבע מיום
21.6.2021; הודעה מטעם היועץ המשפטי של בתי
הדין השרעיים מיום 27.6.2021;
הודעה מטעם היועץ המשפטי של בתי הדין השרעיים
מיום 18.7.2021

בשם הנתבע בתיק 353/2020 עו"ד בנימין חסני
(בית הדין השרעי חי'):

בשם היועץ המשפטי של בתי הדין עו"ד מוחמד דיק
השרעיים:

החלטה

עמוד 1

1. בהתאם לסעיף 7א(ב) לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956, הובאה לעיוני הודעת מזכירות בית הדין השרעי בחיפה (להלן: בית הדין) מיום 26.5.2021. על פי הודעה זו, החלטת בית הדין מיום 7.7.2020, שבגדרה הושתו קנסות על הנתבע בתיק 353/2020 (להלן: החלטת הקנסות)-הפכה חלוטה. על רקע זה התבקשו הנתבע בהליך, התובעת והיועץ המשפטי של בתי הדין השרעיים (להלן: היועץ) להתייחס לקנסות שבהם חויב הנתבע. הנתבע הגיש את התייחסותו ביום 21.6.2021. היועץ הגיש התייחסות ביום 27.6.2021 והתייחסות משלימה ביום 18.7.2021, אך התייחסות התובעת לא התקבלה.
2. כעולה מהודעות היועץ והנתבע, החלטת הקנסות ניתנה על רקע העובדה שהנתבע נמנע מלקיים החלטה קודמת של בית הדין מיום 30.1.2020 שבה נקבע כי אחד מילדיהם המשותפים של הצדדים, קטין כבן עשר (להלן: הקטין), ישהה במשמורתה של התובעת (להלן: החלטת המשמורת). עוד הוסבר כי החלטת הקנסות ניתנה בעקבות בקשה שהגישה התובעת לפי פקודת בזיון בית משפט, ולאחר שביום 5.7.2020 התקיים דיון במעמד הצדדים שבמהלכו הודה הנתבע כי לא העביר את הקטין למשמורתה.
3. בהחלטת הקנסות, שתרגומה צורף להודעת מזכירות בית הדין, נקבע כי הנתבע ישלם קנס בסך 1,000 ש"ח "בכל פעם ש[יי]מנע מלממש את [החלטת המשמורת] ו/או כל יום שעובר מבלי לממש את ההחלטה וזה מהשעה 16 מיום 10.7.2020"; כי הוא ישלם הוצאות לטובת אוצר המדינה בסך של 10,000 ש"ח אם לא ימסור את הקטין לתובעת "תוך התקופה המצוינת [לעיל]"; כי רישיון הנהיגה שלו יוקפא אם יתנגד למימוש החלטת המשמורת למשך למעלה משבועיים; וכי אם הוא "לא [י]ממש את ההחלטה במועד אחר" תישקלנה אפשרויות אחרות, ובהן עונש מאסר.
4. הנתבע הגיש ערעור על החלטת הקנסות (ערעור מס' 240/2020), אשר התקבל ביום 15.2.2020 כך שההחלטה בוטלה. בעקבות זאת הוריתי ביום 21.12.2020 על מחיקת הליך שנפתח בבית משפט זה בעקבות החלטת הקנסות (בש"פ 5177/20). אולם, בהמשך התברר כי הקאדי שנתן את החלטת הקנסות הגיש הסתייגות על פסק דינו של בית הדין השרעי לערעורים, בהתאם לסמכותו לפי תקנה 13 לתקנות הקמת ביהמ"ד השרעי לערעורים מיום 10.10.1918. ביום 26.5.2021 החליט בית הדין השרעי לערעורים בדעת רוב לקבל את ההסתייגות, לדחות את ערעורו של הנתבע ולהשיב את החלטת הקנסות על כנה. על רקע זה הוריתי ליועץ להגיש התייחסות משלימה בנוגע לשאלה "באילו קנסות חויב הנתבע מכוח ההחלטה [מיום 26.5.2021], ומהו הסכום שאותו נדרש הנתבע לשלם בפועל בעקבות [החלטה זו]". בהודעתו מיום 18.7.2021 ציין היועץ כי משהחלטת הקנסות הושבה על כנה, הקנסות שבהם חויב הנתבע נותרו בעינם.
5. הנתבע סבור כי יש מקום להורות על ביטול הקנסות שבהם חויב - אשר הוטלו, לשיטתו, ללא התראה ומבלי שניתנה לו הזדמנות הולמת להשמיע את טענותיו. הנתבע מבהיר כי בית הדין אמנם "זימן את הצדדים לדיון מקדמי ודחוף בתאריך 05/07/2020 ושמע את טענות הצדדים", אך לגישתו בית הדין לא בחן את נסיבות המקרה כדבעי ו"הסתפק בדיון מקדמי אחד" מבלי לערב אנשי מקצוע. עוד משיג הנתבע על כך שהחלטת הקנסות ניתנה שלא בנוכחותו ומבלי שניתנה לו הזדמנות לטעון בנוגע לסנקציות שהוטלו עליו. לגישתו, החלטת הקנסות צופה פני עבר ואינה מתחשבת ב"מידת הצורך [וב]רמת הביזיון", והתליית רישיון הנהיגה שלו פוגעת בו פגיעה קשה. הנתבע מוסיף וטוען כי אי-קיום החלטת המשמורת נבע מנסיבות שלא היו בשליטתו, שכן הקטין סירב לחזור לבית התובעת. לצד זאת, מצוין הנתבע כי הוא והתובעת הגיעו ביום 11.11.2020 להסכמה בדבר מתווה משמורת חדש, ובעקבות זאת "הקטין נמצא אצלו [אצל הנתבע] ובמשמורתו לפי הסכם שני ההורים/הצדדים". משכך, טוען הנתבע, החלטת הקנסות הפכה משוללת תוקף.

6. היועץ, מצדו, סבור כי החלטת הקנסות היא מידתית וצופה פני עתיד, וכי היא התקבלה לאחר שניתנה לנתבע הזדמנות לקיים את החלטת המשמורת. היועץ מוסיף וטוען כי במהלך הדיון מיום 5.7.2020 הודה הנתבע כי הקטין "נמצא אצלו, בניגוד להחלטת המשמורת, החל מיום 09.03.2020". עוד מדגיש היועץ כי עמדתו מתייחסת למצב הדברים שחל בעת שניתנה החלטת הקנסות, וכי הוא אינו מביע עמדה בשאלת הנפקות של הסכמת הצדדים מחודש נובמבר 2020.

7. לאחר שעיינתי בטענות הנתבע והיועץ ובחומר שצורף להליך שלפניי, באתי לידי מסקנה כי יש מקום להפחית את היקף הקנסות שהוטלו על הנתבע, כפי שיפורט להלן. תחילה יש להדגיש כי סעיף 7א(ב) לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956 (להלן: חוק כפיית ציות) מחייב מסירת הודעה לנשיאת בית המשפט העליון "על קנס או מאסר שהוטלו מכוח סעיף קטן (א)", ומקנה את הסמכות "לבטל את הקנס או המאסר או לשנותם לקולה". לפיכך, סוגיית ההגבלות על רישיון הנהיגה של הנתבע חורגת מגדרי ההליך דנן (ראו והשוו: בש"פ 3060/20 פלוני נ' פלונית, פסקה 16 (18.6.2020) (להלן: בש"פ 3060/20)). עוד אציין כי אין מקום להכריע במסגרת ההליך שלפניי אם ההסדר שאליו הגיעו הצדדים בחודש נובמבר 2020 - שתוכנו לא הובא בפניי - מבטל או משנה את החלטת המשמורת מיום 30.1.2020.

8. לגופו של עניין. הטלת סנקציות מכוח חוק כפיית ציות היא החלטה הצופה פני עתיד, ותכליתה למנוע הפרות של החלטה שיפוטית שניתנה (בש"פ 6962/19 פלוני נ' פלונית, פסקה 3 (17.11.2019) (להלן: בש"פ 6962/19)). בענייננו קיים קושי מסוים לעמוד על הנסיבות שבעטיין הגישה התובעת את הבקשה לפי פקודת בזיון בית משפט ועל התנהלותו של הנתבע מאז מתן החלטת המשמורת. זאת, מכיוון שמזכירות בית הדין והיועץ לאהגישו לבית משפט זה את תרגום פרוטוקול הדיון מיום 5.7.2020, את תרגום החלטת המשמורת, את ההסתייגות שהוגשה על החלטת הקנסות, או פירוט באשר לנסיבות הסכסוך בין הצדדים - אלא רק את החלטת הקנסות עצמה ואת החלטת בית הדין לערעורים מיום 26.5.2021. כמו כן, חרף האמור בהחלטתי מיום 13.7.2021, היועץ לא הבהיר האם הנתבע נדרש לשלם בפועלסכום כלשהו בהתאם להחלטת הקנסות.

9. עם זאת, הנתבע ציין בעצמו כי החלטת הקנסות ניתנה לאחר שביום 5.7.2020 התקיים דיון במעמד הצדדים, שבמסגרתו ניתנה לו הזדמנות לטעון בנוגע לבקשה שהגישה התובעת לפי פקודת בזיון בית משפט. מהודעת היועץ עולה כי הדיון התקיים לאחר שהקטין שהה אצל הנתבע "החל מיום 09.03.2020", קרי במשך כארבעה חודשים. בהחלטת הקנסות, שתרגומה מחזיק כשמונה עמודים, הובאו טענות הנתבע באריכות - לרבות הטענה כי האירוע שבעטיו הוגשה הבקשה לא היה בשליטתו אך בית הדין דחה את כל טענותיו לגופן ועל בסיס נימוקים מפורטים. עוד יש להדגיש כי הסנקציות שהוטלו בהחלטת הקנסות היו מותנות בהפרה עתידית של הנתבע את החלטת המשמורת. בנסיבות אלו, מקובלת עליי עמדת היועץ כי ההחלטה לחייב את הנתבע בקנסות המותנים היא מידתית וסבירה, וצופה פני עתיד ולא נועדה להעניש את הנתבע על הפרות עבר. אציין כי לא נעלמה מעיניי טענת הנתבע לפיה הקטין סירב על דעת עצמו לחזור לביתה של התובעת, אך לא מצאתי מקום להתערב בעמדת בית הדין והיועץ לפיה הדבר אינו מהווה טעם מספק לאי-קיום החלטת המשמורת (ראו והשוו: בש"פ 3522/21 פלוני נ' פלונית, פסקה 7 (5.7.2021) (להלן: בש"פ 3522/21)).

10. לצד האמור, מצאתי לנכון לעשות שימוש בסמכותי מכוח סעיף 7א(ב) לחוק כפיית ציות, בכל הנוגע לחיוב בהוצאות לטובת אוצר המדינה בסך 10,000 ש"ח ככל שהנתבע לא ימסור את הקטין לתובעת עד יום 10.7.2020. בהחלטת הקנסות לא צוין מהו מקור הסמכות להטלת הסנקציות על הנתבע, אך היועץ הבהיר בתגובתו מיום

27.6.2021 כי "ביה"ד השרעי השתמש בסמכותו לפי סעי' 7א(א) [לחוק כפיית ציות]" ולא ציין מקור נורמטיבי נוסף לכך. נוכח זאת, וחרף העובדה שהתשלום המותנה בסך 10,000 ש"ח סווג על ידי בית הדין בתור "הוצאות [...] לכספת המדינה" - דומה כי במהות הדברים בית הדין כיוון להטלת תשלום שהוא קנס. משכך, תשלום זה נופל בגדר החיובים שיש בסמכותי לשנות או לבטל לפי סעיף 7א(ב) לחוק כפיית ציות (ראו והשוו: בש"פ 6962/19, בפסקה 4; בש"פ 6249/20 פלוני נ' פלוני, פסקה 9 (27.10.2020); בש"פ 3060/20, בפסקה 14).

הקנס בסך 1,000 ש"ח שבו חוייב הנתבע בגין כל פעם שלא יקיים את החלטת המשמורת, מהווה באופן מובהק סנקציה הצופה פני עתיד ומטרתו להוביל לקיום החלטת המשמורת. אולם, בהחלטת הקנסות ובהתייחסותיו של היועץ לא הובהר הצורך בחיוב הנתבע בקנס נוסף בסך 10,000 ש"ח - השווה לסכום הקנס בגין עשר הפרות של החלטת המשמורת - וזאת בתור קנס חד-פעמי שיוטל אם הנתבע יימנע מלמסור את הקטין לתובעת בתוך שלושה ימים מיום מתן החלטת הקנסות. בעבר נפסק כי יש להטיל סנקציות מכוח חוק כפיית ציות רק מקום שבו לא ניתן להביא לקיום ההחלטה השיפוטית באמצעים פוגעניים פחות, ורק ככל שהטלת הסנקציה עשויה להביא לקיום ההחלטה (בש"פ 3522/21, בפסקה 6). נוכח היעדר הנמקה בהחלטת הקנסות ובהודעותיו של היועץ באשר לצורך ברכיב זה, ונוכח העובדה שחלק מהמסמכים שיתכן שהיה בהם כדי לשפוך אור על הקשר הדברים, לא הוגשו על ידי בית הדין והיועץ (ראו פסקה 8 לעיל), לא שוכנעתי כי חיובו של הנתבע ברכיב זה נבע מהיעדר אפשרות להוביל לקיום החלטת המשמורת באמצעים פוגעניים פחות.

11. סוף דבר - ככל שהנתבע נדרש לשלם את הסך של 10,000 ש"ח עקב אי-העברת הקטין למשמורתה של התובעת עד ליום 10.7.2020 - חיוב זה בטל. יתר רכיבי החלטת בית הדין השרעי בחיפה מיום 7.7.2020 יותרו על כנם.

ניתנה היום, ב' באלול התשפ"א (10.8.2021).

ה נ ש י א ה